

Delhi villanások

A tegnapi, a Magyar Központba tett látogatásom ráébresztett arra, milyen hatalmas város Delhi. A repülőből ugyan lehetett látni ezt a hatalmas fényóceánt, de néhány száz méter magasból, különösen éjszaka nem nagyon tudtam megbecsülni a távolságokat. Meg aztán, időm sem nagyon volt rá, nem sétáfkált túlzottan hosszan a gép a város fölött. Este, lefekvés, pontosabban elalvás előtt az ágyban böngésztem az útikönyvet is, a térképet is. Nagyon szeretném megnézni a Qutub Minart, Ó-Delhi 71 méter magas minaretjét, ami a XIV. századtól áll itt, és közelében a nem rozsdásodó Iron Pillart (Vasoszlop), ami az V. század óta – akkor állíttatta Csandra Varman király – egyazon állapotban dacol az időjárással. Mai napig nem tudják, miért nem fogja a rozsdá. De egyébként is sok mindent olvastam Ó-Delhiről, hát illene odaszagolnom. Csak ne lennének ezek a borzasztó távolságok. Legalább háromszor olyan messze van a Main Bazartól, mint a Magyar Központ. Ha odáig az út 50-70 rupiba kerül, akkor számoljam, a távolságtól függetlenül a háromszorosát, azaz 150-200, illetve annak a duplája, hiszen vissza is kell jönnöm. Nem nagyon merek még költekezni, ha ez költekezésnek számít, hiszen ennek a pénznek, az ezer dollárnak, ha a fene fenét eszik is, ki kell tartania. Itt honnan a pokolból kérnék kölcsön, ha kifutnék a keretből? Éppen ezért el is határozom, hogy minden este számvetést végzek, azaz – ha nem is fillérre, illetve jelen esetben paiszára – pontosan összeírom aznapi kiadásaimat. Ma körülbelül 450 rupit költöttem, amiben benne van egy teljesen fölösleges ötven rúpia. Ez körülbelül egy vega ebéd ára. Így történt a dolog: a reggeli tea után fogtam egy riksást, mivel a Janpathra, a Magyar Központba indultam.

- Tudod, merre van a Janpath?

- Igen, tudom.

- Oda akarok menni, a Hungarian Centre-be. Mennyiért viszel el?

- Száz rupi.

- Az sok. Adok ötvenet, jó?

- Nem. Nyolcvanért elviszlek, messze van a Janpath.

- Ötven, vagy mást keresek.

- Jó, ötven. – egyezik bele hosszadalmas fejkavarás után.

- Tudod, a Magyar Központ az India Kapuja felé van.

- Tudom, ismerem a Janpath-t.

El is indulunk, a forgalom a szokásos, inkább azt figyelem, nem az útirányt. Berreg, berreg alattam a riksa, elég hosszú ideje megyünk, de valahogy nem ismerős a környék. Zökkenéssel áll meg a jármű. A fickó nyújtja a kezét a pénzért. Körülnézek. Hol a fenében vagyunk?

- Ez a Janpath?

- Igen, ez a vége.

Körülnézek, körforgalom zárja el a sugárutat, azon túl már nyilván más nevű utak haladhatnak. Belém villan a felismerés. Ez a tökéletlen a Janpath ellenkező végére hozott el, mint ahová mondtam.

- Fuck! – kiabálok mérgesen – Mondtam, hogy a Gate of India felé kell menni! Fordulj meg!

Pokolian mérges vagyok! Szidom magamat is, miért nem figyeltem az utat, meg ezt a tökéletlent is, hogy nem figyelt rám, amikor megadtam az útirányt. Egy csomó időt elvesztegettünk, holott nekem már régen ott kellene lennem Bethlenfalvynál. Dupla utat teszünk meg, a Nehru térig a forgalom is nagyon nagy akadály.

- Ott a Centre, itt állj meg.

Nyújtom neki a száZRúpiást, elteszi. Mondom: a visszajáró ötvenest, öreg, várom. Nincs visszajáró, mondja, ez a hosszú út ennyibe került. Elfut a pulykaméreg, de nem tudok mit tenni, nagydarab az indus, fél fogára nem lennék elég. Ám amit kap tőlem... Ha a papagájok értenének magyarul, szégyenükben kivándorolnának. Mindenesetre két tanulságot is levonok az esetből. Egy: meg kell győződni arról, hogy a riksás megértette-e, amit mondasz neki, és arra megy-e,

amerre te akarsz menni. Kettő: mindig legyen nálad kellő mennyiségű, kis címletű pénz, hogy pontosan ki tudd számolni az előre kialakított összeget! Ellenkező esetben a pénztárcád bánja, mint ahogy nekem most.

Szóval, jól meggondolom azt az Ó-Delhi ügyet. Végül abban egyezek meg magammal, hogy riksával elmegyek az India Kapuig, elsétálok a kormányzati negyedbe, majd vissza az állatkertbe. Ezek a távolságok nem olyan nagyok, gyalog is megtehetem. Közvetlenül az állatkert mellett van a Purana Qila erőd, benne Sher sah mecsetje és a Sher Mandal, Humájun császár könyvtára. Innen megint csak gyalog a Kotla erődig, és ott majd eldöntöm, hogy riksával elmegyek-e a Red Fortba, a Vörös Erődbe, vagy haza, a Bazarba.

Miután eligazítottam a holnapi napot, kellően álmos is vagyok, itt az ideje a villanyoltásnak. Nagyon remélem, hogy a vajúdo, tüdőbajos szent ma éjszaka nem az én ablakom alatt akarja kilehelni a lelkét. Nincs is semmi gond, nyugodt, viszonylag csendes az Ajay.

Bumm-bumm-bumm, női visítás, mély férfihang válaszol rá valamit, aztán egy másik rákontráz. Mi folyik itt? Hány óra van? Nézem, alig múlt egy. Kissé megrettenve húzódok beljebb a zsákomba, egyelőre azt sem értem, milyen nyelven üvöltöznek. Azt meg pláne nem, miért? Terrortámadás? Tűzszedés? Ajtócsapódás, csörömpölés, két csattanás, mint mikor bőr ér bőrt elég nagy erővel, női hang visong újra, majd jól kivehetőek a szexuális tevékenységre felszólító szavak angolul, aztán: te mocskos állat! Mondtam már, két ablakom van, mindkettő a belső térre nyílik, hát odaóvakodom az egyikhez, kilesek a függöny mögül. Az ablakommal szembeni ajtó előtt a földön fiatal fickó ül, lógatja a fejét. Odébb egy másik, ő áll, közöttük egy nő, gesztikulálva hadar valamit. Nem értem, mit mond. Az ülő fickó kaffog néhány szót válaszul, a harmadik is beleszól. Úgy döntök, hogy itt egy szerelmi háromszög édes enyelgése folyik, nem rám tartozik az ügy, hát visszafekszem. Hülye angolok, vagy berúgtak, vagy bedrogoztak, remélem, vérontás nélkül megoldják viharos nézeteltérésüket. Hát a vérontás is, de sajnos, a megoldás is elmarad, hajnali háromig csinálják a pankráción. Felváltva szórják ki egymás hátizsákja tartalmát a folyosóra, néha az ajtót, néha egymást csapkodják. Egész addig, míg az éjszakai recepciós föl nem jön, és nagyon gorombán el nem igazítja őket. Nincs mese, a fickó majd két méter magas, s mindhármójuk kitelnék belőle.

A kellemes, nyugodalmas éjszaka után eléggé rogyantan botorkálok le a földszintre, hogy lelket verjek magamba egy jó teával. Szokásomtól eltérően reggelizem is valamit, hosszú lesz a mai napom. A már bejáratott útvonalon – gyalog ki a Panchkuin Margra, riksával a Connaught Place, Nehru tér – haladok, és bal felől ott magasodik az India Kapuja. Hatalmas, szinte végeláthatatlan a tér, és nyomasztóan tornyosodik közepén a Kapu. Azt gondoltam, hogy ez már saját termés, azaz India felszabadulása után építették, de nem, valamikor a 30-as évek elején, az első világháborúban elesett indiai katonák emlékére. Hát mit mondjak? Nagyon nem tetszik. Diadalívet formáz, de a párizsival ellentétben – ami arányos, arányaiban hatalmas, lenyűgöző – ez bizony a diadalkapuk parvenüje. Nyakigláb, világos színű kőből emelt, nagyképű csúfság. Közelébe sem mehetek, mert, mint egy képeslapokat áruló fiútól megtudom, ma van a Republic Day parade, a Köztársaság napi díszszemle, amire mindenféle keleti királyok, és ki tudja, még milyen más politikai széltolók hivatalosak. Én nem vagyok rajta a meghívottak listáján. Kilométer hosszúságú gépkocsikban érkeznek a V.I.P.-ek, fantasztikus díszruhába öltözött díszőrség díszeleg nekik.

Egy pavilonszerű építmény – emlékmű? – vonja el figyelmemet a Kapu alatti eseményekről. Nem tudom, mi lehet, csak hindi felirat található rajta, és a képárus fiú is itt hagyott már, hiszen nem vettem tőle képeslapot, így megkérdezni sem tudom. Ötágú vörös csillag, sarló-kalapács virít a márványon, eléggé ütődötten bámulom. Nem, mintha zavarna, de nem tudok visszaemlékezni arra, hogy 1947. augusztus 15-e után – ekkor nyerte el függetlenségét India – lett volna-e kommunista kormánya? Lett volna-e bármiféle kommunista befolyás ebben az

országban? Nem tudom. Körbejárom, legalább tíz méter magas, oszlopokon nyugvó kupola, nagyon karcsú, fehérén csillog a napfényben.

A kormányzati negyed a parádé miatt kiesik, így a térképem alapján betájélok magam, irány a Zoopark, az Állatkert. Főként az indiai orrszarvú, a *Rhinoceros unicornis*, ez a lovagi páncélba öltöztetett egyszarvú érdekel nagyon, összevetném a Dürer-féle rajzzal. A park területe legalább tízszerese a pesti állatkertnek, nagy zöld térségek, hatalmas kifutók, tavak, óriásfák. Tölgyfa méretű fikusz, ezerszínű bougainvillea-bokrok. Fura, göcsörtös törzsű fa, a tábláról olvasom: ez a nevezetes bo-fa, ilyen alatt világosodott meg Gautama Sziddharta herceg, s vált Buddhává. A belépőjegy mellé – olcsó, negyven rupi – térképet is mellékelnek, így hamar megtalálom az orrszarvú kifutóját. Legalább két hold a territórium, és természetesen a legtávolabbi sarkában tartózkodik. És mi sem természetesebb: a hátsó fertályát fordítja felém. Nem hajlandó megfordulni, a bokrok közé bújva elmélkedik. Ott hagyom az udvariatlan állatot, nyakamba veszem a parkot. Papagájok, himalájai fácán, mindenféle mézevő madár, chinkara gazella, chatal, black buck, pettyes szarvas, nilgai, kék antilopnak is hívják, én nem látok rajta semmi kéket; fehér tigris, ez viszont valóban fehér, fekete csíkokkal, mintha zebrabundába bújt volna. Mind indiai vadfaj. Fura, elefánt viszont, nem indiai, hanem afrikai található itt. Lehet, hogy háziállat bemutatása tilos? Dél is elmúlik jócskán, mire befejezem állatkerti kóborlásomat. A Purana itt van, közvetlenül a zoo mellett, déli fala határolja a kert felső felét. Akár egy szürke hegyoldal, úgy magasodik fölém a várfal. Itt lehetett a déli kapu, két oldalról hatalmas bástyák védik, tetejükön furcsa, indiai stílusú tornyok. Nem vagyok túlzottan elragadtatva tőle. De kezdjem inkább az elején!

Az erőd főkapuja, legalábbis most, a nyugati kapu. Előtte óriási tér, közvetlenül a kapu közelében kis bódé, a jegypénztár. Rajta szép, nagy latin betűkkel a belépőjegy ára: 5 Rupees. Előkotrom az aprópénzt, minek váltsak bankót? Kérem a jegyet, nyújtom a három darab fémpénzt.

- Five dollars – mondja ő. Nézek nagyot. Öt dollár? El van tévedve az ipse? Öt rúpia van kiírva!
- Persze, indiaiaknak. Külföldieknek öt dollárt kell fizetni – magyarázza. Nézem a táblát. Tényleg ott áll, igaz, kisebb betűkkel: *Foreigners: 5 \$ or 250 Rupees*. Öt dollár vagy 250 rupi. Ez elképesztő! Vérlázító! Hogy meri az indiai kormány megengedni azt az orcátlanságot, hogy saját állampolgárait ennyire semmibe veszik, ennyire értéktelennek tartják a fehér emberrel szemben! Ez már egyenesen apartheid. Az indus látogató csak 5 rúpiát ér, a fehér ember meg ennek az ötvenszeresét. Kikérem magamnak, hogy ennyire istenítsenek a szegény, becsületes, jobb sorsra érdemes hindukkal szemben! Elnevetem magam, ahogy ennek a bizarr gondolatsornak a végére érek. A kasszás csak néz, nem érti, mitől van ilyen jó kedvem. Nem magyarázom el neki, leszurkolom a kétszázötven rupit. Átgyalogolok a kapun, nem nagyítok, legkevesebb tíz méter vastag a fal, amin átvezet a kapu a várudvarba. Óriási üres térség, majd egy kilométer hosszú és kétszáz méter széles. Magas törzsű legyezőpálma allé választja hosszában ketté a várudvart, ezen túl van a mecset, és a kétszintes, nyolcszögletű épület, a Sher Mandal, a könyvtár. Állítólag Humájun császár itt szegte nyakát, leesett a lépcsőről a figyelmetlen uralkodó. A nyírt gyepen családok piknikeznek, nevetgélnek, kártyáznak, és persze szemetelnek. Csíkos mókusok, búbosbankák kotorásznak elemózsia után, a mókusok várakozó kíváncsisággal szemlélik, vajon milyen finomsággal fogom kényeztetni őket. Bizalommal vannak az emberhez, látszik, nem zargatják őket. Mivel legfeljebb Bisleri vízzel tudnám megkínálni őket, méltatlankodó farokrázogatással otthagynak.

A mecset szép, arányaiban tökéletes, kapuzata, kövei gyönyörű arabeszkekkel vannak kifaragva. Korán idézetek-e ezek, vagy Allah kilencvenkilenc szent neve, arról fogalmam sincs. Az a gyanúm, nem használhatják sűrűn, a bejárata előtti rituális mosdómedence tele van szeméttel, falevéllal, madártollal. Mérete után ítélve inkább fürdőmedencének gondolnám. Lehet, hogy a XVI. században a hívők nem csak kezét, lábat és száját mostak imádkozás előtt, hanem bemerítkeztek? Ha így van, csodálom érte őket. Elég meleg van, no, nem olyan

borzasztóan, hiszen december közepét írjuk, de olyan 30-32 fok lehet. Nekem is jól esne egy bemelegítés.

A közelben álló könyvtár valamivel elhanyagoltabb állapotban van, alapjának kövei közül fű tört elő, a nagy fali fülkébe szemetet hordott össze a szél. Sem a mecsetbe, sem ide nem lehet bemenni, lakat, lánc az ajtókon.

Hát, őszintén, nem ért meg öt dollárt ez a szórakozás. Jó, lenyűgözőek a vár méretei, nagyon szép a mecset, érdekes a könyvtár is, de ezért az árért egy éjszakát és egy vege ebédet kapok az Ajayban. Nem garaszkodni akarok, csupán összehasonlítom az adott összegért kapott ellenértékeket. És sajnos, a költségvetésem napi harminc dollár, azaz körülbelül ezernégyszáz rúpia. De az anyagiakról majd este, az ágyban gondolkodunk.

Mégsem gyalogolok, elfáradtam, riksával indulok a Kotlához. Rom-erődnek mondja a bédekker, aminek érdekessége, hogy itt áll Ashoka király oszlopa, rajta a király hét ediktuma, rendelete olvasható. Majd meglátom, hogy mit tegyek, ha ott leszek. Meglátom. Nincsen újabb öt dollárom erre a célra. Újabb riksa, irány a Main Bazar.

A szálló recepcióján cimborám van szolgálatban, aki először köszöntött namasztéval. Mondom neki, egész nap talpon voltam, fáradt vagyok és éhes. Összecsengő szavakból ostobácska szójátékot gyárt gyorsan, és örömmel gajdolja el többször egymás után:

- The hungary is hungry!

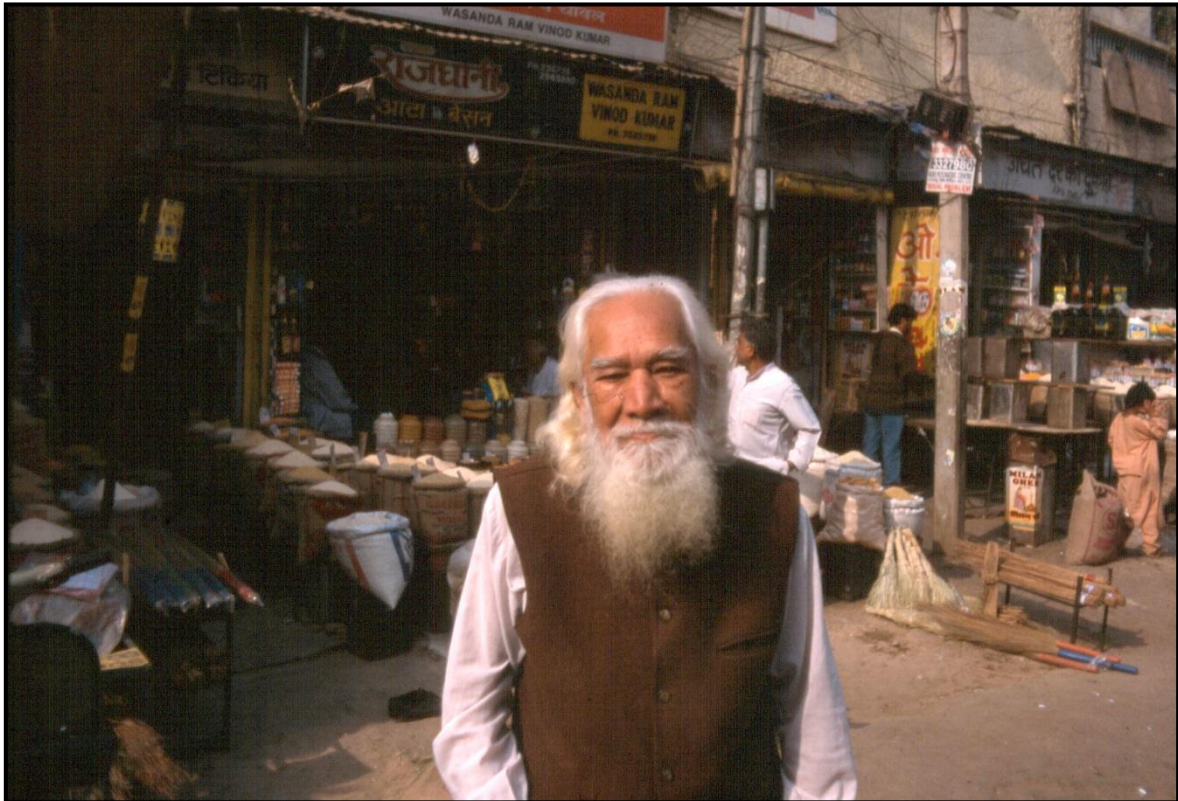
Valami olyasmit akarna ez jelenteni, hogy: éhes a magyar! Nagy h-val persze azt jelentené, hogy éhes Magyarország, de ennek semmi értelme sem lenne. Barátian összevagyorgunk.

- Menjél, szahib, jó étvágyat! – enged utamra. Egyébként ő az egyetlen, aki ezzel a nagyon régi, szép szóval tisztel meg: szahib. Manapság már csak a mister és a sir járja. Ebéd után heverésem egyet a szobámban, majd bontatlan filmtekercsekkel, teleobjektívval, széles látószögűvel felszerelve nyakamba veszem a bazárt. Egyszerűen nem tudom megenni. Leírhatatlan az a kavalkád, ami itt van!

Motoros és biciklis riksák, motorosok, kerékpárosok kerülgetik egymást a gyalogosokkal, tehenekkel. Igaz, ez utóbbiak nem kerülgetnek senkit és semmit, bárgyú nyugalommal bandukolnak, vagy egy helyben állva mélán kérődznek, fülük botját sem mozdítva dudaszóra, káromkodásra. Mondtam már: a többség nem szent, csak tiszteletre méltó. Hiszen rokonságban állnak Shiva isten Nándi nevű bikájával. Az egyik ilyen méla barom meglökött hordóhasával. Igen megtisztelve éreztem magam, bár gyorsan megvizsgáltam az ingem alját, nem kent-e rám valami kevésbé megtisztelő dolgot... Apropó, felvirágozott, fehér özsentségét azóta sem láttam semerre sem. El nem tudom képzelni, hová tűnhetett! Csak nem esett baja?

A bazár gyümölcs piacán nézelődöm. Halomban állnak a zöldségek, gyümölcsök az apró, zöld chillipaprikától kezdve az ananászig. Vannak olyan termények, amiket hírből sem ismerek: rücskösek, simák, barázdáltak, oválisak; pirosak, sárgák zöldek, lilák, rózsaszínek, fehérek. Kétkerekű, lapos kordékon, ezek olyan mozgó árusok, tolnak banán-, papaya-, és gránátalma-garmadákat. Odébb a szemestermény-árusok várják a vásárlókat, akikből, persze, nincs is hiány. Zsákokban legalább tízféle rizs: barna, fehér, matt vagy csillogó, apró vagy nagy szemű. Borsók, babok számtalan fajtája. Apró boltocskákban teaárusok: darjeelingi, assami, kashmíri fekete, fehér és zöld teák, más boltokban fűszerek a méregdrága sáfránytól kezdve a gyömbéren, szerecsendión át az édesköményig, bármit vehetsz. A különféle illatok, aromák keverednek a mindenütt érezhető füstölők különleges szagával, vegyülve a tehéntrágya és az emberi illatszerek kipárolgásával, és létre hoznak egy különleges, leírhatatlan India-szagot. Nem, tévedés ne essék, ez nem bűz, nem valami penetráns merénylet az orr ellen! Ez egy jellegzetes szagegyveleg, ami nélkül nem lenne India India. Előre félek, mi lesz velem majd otthon, Európában? Az orrom számára üres, kihalt, steril lesz a világ. Egy Ganesh-templom közelében báméskodom, az áldozati tárgyakat: szalagokat, füstölőket, virágkoszorúkat, a

színes istenkép-nyomatokat áruló pultot szemlélem, szemem sarkából meglátok egy nagyon hófehér, hosszú hajú és szakállú öregembert.

Hosszú hajú és szakállú öregember

Mintha már előbb is láttam volna, de nem vagyok biztos benne. Újra odapillantok. Az öreg határozottan rám néz. Mikor harmadszor is arrafelé tekintek, a bácsi mosolyogva, hívogatóan int a kezével. Magamra mutatok: engem hív? Igen-igen – rázza a fejét, és újra int: menjek oda. Mit akarhat? Ilyen szép öregúrnak nem lehetnek rossz szándékai, hát minden további nélkül odabaktatok. Összetesszük kezünket a mellünk előtt, és picit meghajlunk egymás felé, így köszönünk. Így közlel még szebb az öreg, tiszta arcbőre szinte teljesen ráncatlan, szeme sarkában a „nevetőránccok” mutatják, hogy jóindulatú, vidám ember. Majdnem olyan magas, mint én, de testesebb valamivel, mondhatnám, kisportoltabb. Dús, enyhén hullámos haja, szakállá vakítóan fehér, halvány tejeskávé színű a bőre, csillogó, gesztenyebarna szemével fürkészi az arcomat. Fehér pidzsámát, világos színű kurtát és barna mellényt visel.

- Honnan való vagy, fiam? – kérdezi szép, jól érthető angolsággal. Nagyon meglep a megszólítással: „my son”. Itt még soha senki nem szólított így. Szinte megghatódom.

- Közép-Európából, Magyarországról. Magyar vagyok.

- Nagyon hasonlítasz valakire, aki régen a barátom volt. Fiatal koromban évekig dolgoztam Angliában, ott ismerkedtünk össze. Ő lengyel volt. Lengyelország nincs messze tőletek.

Elámulok földrajzi tájékozottságán. Ez nagy ritkaság, de nem csak itt, bárhol a világon.

- Mit dolgoztál? – kérdezem. Nagyon kíváncsi vagyok rá. Valami tanárféle lehetett?

- Szakácskodtam sok helyen.

- Nagyon szépen beszélsz angolul.

- Nem is kint tanultam – nevet. Nem lehet ellenállni, vele nevetek az angolok rovására.

Említ egy helységet, itt, Uttar Pradesh államban, bár akkor az még nem Uttar Pradesh volt, hanem valamilyen maharadzsátus, mondja a maharadzsza nevét is, restelkedem is, mivel semmit nem mondanak ezek a nevek. Onnan került ki, még a háború előtt Londonba, majd

Bournemouthba, a háború kitörésekor jött vissza. Lengyel barátja kemény fickó volt, az angoloknak is nekifordult, ha őt bőrszíne miatt piszkálták. Hát, erre a lengyel kamarádra emlékeztetem, ő jutott eszébe rólam.

- Visszatért a fiatalságom, ahogy megláttalak, fiam. Köszönöm neked.

Barátságosan vállon vereget búcsúzásakor, még a homlokomat is megsimítja. Megáld? Bizonyára, legalábbis így gondolom. Mivel azonban nem tudja, hogyan fogadnám az áldását, ha ezt szertartásosan adná, nem teszi nyíltan. Pedig mély hálával fogadtam volna... Furcsa hangulatban térek vissza az Ajayba. Nem is nagyon van kedvem az emberekhez. Inkább fölmegegyek a szobámba.

Utolsó napom Delhiben eléggé eseménytelenül telik. A minap vásároltam néhány képeslapot. Isteneket ábrázolnak, Shivát, Durgát, Ganesht, Hanumant, Lakshmit – a legnépszerűbb indiai istenségeket. Őket akarom hazaküldeni, így el kell riksáznom a főpostára. Itt nem létezik olyan, hogy postaláda, és bélyeget is csak a hivatalban lehet vásárolni. Kérdezem a hivatalnokot, mikor érnek ezek a lapok Magyarországra? Másfél, két hét – válaszolja. No, akkor ezek még előttem fognak megérkezni, minden további helyről küldöttet viszont megelőzők. De messze van még – hála az isteneknek – a hazatértem időpontja.

Az ilyen utolsó napok amúgy is tétovák. Mászkálgattam a Bazarban, néztem szarikat, ékszereket. Nagyon szép ezüst dolgokat láttam. Az aranyra rá sem mertem nézni. Itt is drága. Egyébként sem szeretem az aranyat. Százszor ellenőriztem a poggyászsómat. Százegyedszerre a hálósákomat is el tudtam helyezni benne, sokkal célszerűbben, mint ahogy eddig volt. Kijelentkeztem a szállóból, megebédeltem-uzsonnáztam az étteremben, megittam egy vödörnyi teát, aztán csak nézegettem az órát, mikor kell indulnom végre. Nagy nehezen ennek is eljött az ideje. Riksát szereztem, a fene fog gyalogolni ezzel a nehéz hátizsákkal, s most a pályaudvaron múlatom az időt, várom, mikor áll be az Express.